

Αλέκα Σακαλή

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΝΕΡΩΝ

Μία τραγωδιακή μορφή

Αθήνα, 2017

Στην Αγία

και σε Όλους τους

Συλλεγεφόρους

Με Ευγνωσίαν

Εισαγωγή

Το να ασχοληθώ με τον αυτοκράτορα Νέρωνα δεν ήταν ποτέ μέσα στις επιδιώξεις μου. Αν καμία φορά τύχαινε κάποιο άκουσμα που τον αφορούσε, ένιωθα μία έντονη απέχθεια και αμέσως η σκέψη μου άλλαζε πορεία. Αυτή η απέχθεια ήταν αποτέλεσμα τόσο των σχολικών γνώσεων («Ο αιμοσταγής αυτοκράτορας») όσο και του κινηματογραφικού έργου «Ο Νέρων» που είχα δει πολύ νέα και για το οποίο ένιωσα αηδία.

Αυτά τα συναισθήματα είχαν παραμείνει καταχωνιασμένα στο υποσυνείδητό μου για πολλά χρόνια. Και το καλοκαίρι του 2017, στο Εργαστήρι του Ιουνίου, μου δόθηκε η οδηγία: «Μελέτησε τα ιστορικά δεδομένα που αφορούν στον Νέρωνα, πρόγονο εκ της ανθρωπότητας, σε πλάτος και σε βάθος, με ουδετερότητα».

Δεν χρειάζεται να σας περιγράψω την έκπληξή μου και, στη συνέχεια, την ταραχή μου. Εκπαιδευμένη, όμως, στην υπακοή από τη μητέρα μου και με την οδηγία του Ανώτερου Εαυτού μου, έκανα την ανάγκη φιλοτιμία και άρχισα να αναζητώ πηγές για ενημέρωσή μου.

Δεν είχα ούτε το χρόνο ούτε τη δυνατότητα για μια ολοκληρωμένη έρευνα. Κάποια σχετικά βιβλία ήταν εξαντλημένα. Τελικά βρήκα τέσσερα βιβλία απ' όπου άντλησα τις πληροφορίες μου. Τώρα που έχει τελειώσει η εργασία μου, μπορώ να πω ότι, παρόλη τη διαφορετικότητά τους, αλληλοσυμπληρώνονται.

Παραθέτω τους τίτλους τους και τους συγγραφείς:

1. «Αντιγνώση», της Λιλής Ζωγράφου.
2. «Αρχαία Ρώμη», του αμερικανού ιστορικού Christopher Mackay.
3. «Νέρων», του άγγλου αρχαιολόγου και ιστορικού Arthur Weigall.
4. «Νέρων», του ρωμαίου ιστορικού Gaius Suetonius Tranquillus.

Επίσης, ένα άρθρο από το διαδίκτυο με τίτλο: «Νέρων» Η ιστορική στρέβλωση μιας σημαντικής μορφής. Συγγραφέας ο Περικλής Δεληγιάννης (28.1.2013).

Πιστεύω ότι χρειάζεται να αναφερθώ και σε δύο ρωμαίους ιστορικούς συγγραφείς, σύγχρονους του Νέρωνα:

1. Κορνήλιος Τάκιτος (56 μ.Χ – περ. 120 μ.Χ). Θεωρείται ένας από τους μεγαλύτερους αξιόπιστους ιστορικούς της αρχαιότητας αν και επηρεάζεται από την αριστοκρατική του καταγωγή και την ιδιότητα του συγκλητικού. Ασφαλώς είχε παρακολουθήσει την πορεία του Νέρωνα.
2. Σουητώνιος (G. Suetonius Tranquillus, 70 μ.Χ. – περ. 130 μ.Χ). Ήταν αριστοκρατικής καταγωγής και γεννήθηκε μετά το θάνατο του Νέρωνα. Επικεντρώνεται στην περιγραφή των αυτοκρατορικών βίων.

Άρχισα τη μελέτη. Πρώτα, να ενημερωθώ γενικά για την ιστορία της Ρώμης. Στη συνέχεια, να γνωρίσω κάποια πολιτιστικά στοιχεία, ήθη και έθιμα της εποχής που μας ενδιαφέρει. Έως τώρα, ήξερα ότι το Ρωμαϊκό κράτος διακρινόταν για την έλλειψη ήθους και ότι επιδίωξη των περισσοτέρων ρωμαίων, ιδιαίτερα των ανωτέρων τάξεων, ήταν η δύναμη, ο πλουτισμός και η αναρρίχηση σε όλο και υψηλότερα αξιώματα.

Στη συνέχεια, ανέτρεξα στις βιογραφίες των στρατηγών – κρατούντων που προηγήθηκαν (ο τίτλος του αυτοκράτορα δεν υπήρχε ακόμη). Αξίες, χαρακτήρες, συμπεριφορές, προσωπικότητες. Και κατέληξα στο ότι πριν ασχοληθώ με τον Νέρωνα, που είναι το κύριο πρόσωπο αυτής της εργασίας, θα ήταν χρήσιμο να παραθέσω βιογραφικά στοιχεία των προηγούμενων Υπάτων-Στρατηγών ώστε να γνωρίσουμε, να κατανοήσουμε την επικρατούσα τάξη και ηθική. Να διακρίνουμε το πλαίσιο εντός του οποίου διαμορφώθηκε η προσωπικότητα του Νέρωνα. Να αποκτήσουμε την εικόνα της τοιογραφίας της ρωμαϊκής κοινωνίας πριν, κατά τη διάρκεια, και μετά τον 1^ο αιώνα μ.Χ.

A. Η απαρχή του ρωμαϊκού κράτους

Η Ρώμη δημιουργήθηκε γύρω στο 500 π.Χ. περίπου. Ένας μικρός αγροτικός οικισμός.

Το πρώτο πολίτευμα ήταν η βασιλεία. Θεωρείται ότι πρώτος βασιλιάς ήταν ο Ρωμύλος που τον ακολούθησαν άλλοι έξι βασιλείς. Κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής, σύμφωνα με τον ιστορικό Λίβιο, τέθηκαν οι βάσεις και δημιουργήθηκαν οι θεσμοί, ένας εκ των οποίων υπήρξε η Σύγκλητος. Μετά την κατάλυση της βασιλείας, οι ρωμαίοι αριστοκράτες εγκαθίδρυσαν την πρώιμη δημοκρατία.

Ανώτατοι άρχοντες ήταν δύο Ύπατοι που εκλέγονταν από το λαό για ένα χρόνο. Είχαν την εξουσία να συγκροτούν και να διοικούν στρατούς, να καλούν το ρωμαϊκό λαό σε συνέλευση, να προεδρεύουν στις εκλογές και να καλούν σε συνεδρίαση τη Σύγκλητο. Η εκάστοτε εξουσία λεγόταν «imperium». Από το «imperium» προήλθε και ο τίτλος «imperator» που σήμαινε «αρχιστράτηγος», αργότερα «αυτοκράτωρ» και το κράτος «αυτοκρατορία». Το ρήμα, που παράγεται από το «imperium», σημαίνει «διατάσσω». Ο Ύπατος είχε την απόλυτη εξουσία, είχε το «imperium», που του έδινε το δικαίωμα να επιβάλλει τη θέλησή του.

Οι Ύπατοι, σε εποχή κρίσης και πολέμων, διορίζαν ένα δικτάτορα για έξι μήνες όταν εκείνοι ήταν απασχολημένοι με τον πόλεμο. Ο δικτάτορας είχε την ευθύνη της καλής λειτουργίας του κράτους.

Η Σύγκλητος (Senatus) ήταν σώμα θεσμικό, νομοθετικό και εκτελεστικό. Είχε τεράστιο ηθικό κύρος στη πρώιμη δημοκρατία. Η λέξη «Senatus» σημαίνει «άνδρας μεγάλος σε ηλικία». Από το 318 π.Χ., η Σύγκλητος αλλάζει σταδιακά μορφή. Όταν το πολίτευμα της δημοκρατίας γίνεται μονοκρατορία και μετά αυτοκρατορία, στην ουσία η Σύγκλητος επικυρώνει τις αποφάσεις του αυτοκράτορα, τα νομοθετικά του διατάγματα, εκτελεί τις εντολές του.

Κύρια επιδίωξη των ρωμαίων κρατούντων ήταν η επέκταση του κράτους με συνεχείς πολέμους.

Β. Σύντομη σκιαγραφία των Υπάτων Στρατηγών και των Αυτοκρατόρων που προηγήθηκαν του Νέρωνα

Ιούλιος Καίσαρ

Απεδείχθη πολύ ικανός στρατηγός. Επεδόθη σε συνεχείς πολέμους με τις γύρω φυλές και χώρες αλλά και σε εμφυλίου πολέμους. Κατέκτησε και προσάρτησε πολλά νέα εδάφη στο ρωμαϊκό κράτος με σκοπό την αναζήτηση της δόξας που θα του άνοιγε το δρόμο για το ύπατο αξίωμα. Περισσότεροι από ένα εκατομμύριο Γερμανοί και Γαλάτες βασανίστηκαν και σκοτώθηκαν μόνο σε έναν πόλεμο. Μεγάλες ήταν και οι απώλειες των ρωμαίων στρατιωτικών. Η ανθρώπινη ζωή δεν είχε καμία αξία. Ο Καίσαρ και οι βοηθοί του κέρδισαν τεράστια ποσά από τα λάφυρα και το εμπόριο των αιχμαλώτων. Άρπαξαν τόσο χρυσάφι ώστε η αξία του στην Ιταλία μειώθηκε κατά 25%. Προκειμένου να εξυπηρετήσει προσωπικά του συμφέροντα και να εκβιάσει τη Σύγκλητο, που στεκόταν απέναντί του, δεν δίστασε να αρχίσει εμφύλιο πόλεμο με αποτέλεσμα το θάνατο χιλιάδων Ρωμαίων. Το έτος 47 π.Χ., ο Καίσαρ διέθετε μέγιστη δύναμη. Η Σύγκλητος αναγκάστηκε να του παραχωρήσει εξουσίες και τιμές πρωτόγνωρες ενώ η αυταρχικότητά του μεγάλωνε. Του απεδόθη ο τίτλος του «imperator» που σήμαινε «αρχιστράτηγος». Η υπατία του Καίσαρα σηματοδοτεί το τέλος της δημοκρατίας και την απαρχή της μονοκρατορίας που εξελίσσεται σε αυτοκρατορία.

Μαζί με τις ικανότητές του, έμειναν στην ιστορία η υποκρισία, η διπροσωπία και η βαρβαρότητα που επέδειξε στις εκστρατείες του.

Το 44 π.Χ. εξυφάνθη συνωμοσία των Δημοκρατικών που κατέληξε στη δολοφονία του από το Βρούτο και τους συνωμότες με 21 μαχαιριές.

Ο Ιούλιος Καίσαρ, με την ιδιαίτερα έντονη προσωπικότητά του που ακτινοβολούσε λάμψη και δύναμη, δεν επέτρεψε τίποτα και σε κανέναν να σταθούν εμπόδιο στην ικανοποίηση των προσωπικών του συμφερόντων και επιδιώξεων, ώσπου προκάλεσε το τέλος του.

Γάιος Καίσαρ Οκταβιανός

ο ονομασθείς Αύγουστος

Ο Στρατηγός Μάρκος Αντώνιος, συνύπατος του Ιουλίου Καίσαρα, ήταν ο αναμενόμενος διάδοχός του. Πλην όμως, ο Καίσαρ στη διαθήκη του είχε υιοθετήσει τον εγγονό της αδελφής του Γάιο Καίσαρα Οκταβιανό, νεαρό Συγκλητικό που, κατά συνέπεια, ήταν ο φυσικός του κληρονόμος. Τα πρώτα χρόνια, τον αποκαλούσαν «ο νεαρός Καίσαρ». Αργότερα, η Σύγκλητος τον ονόμασε «Αύγουστο». Τελικά, οι δύο άνδρες κατέληξαν να μοιραστούν το ρωμαϊκό κράτος. Ο νεαρός Καίσαρ ανέλαβε τη διοίκηση του δυτικού κράτους. Ο Μάρκος Αντώνιος ανέλαβε το ανατολικό που διακρινόταν για τον ευχάριστο τρόπο ζωής, τις καλές τέχνες και τα γράμματα, σε αντίθεση με την αυστηρή παράδοση της Ρώμης, τουλάχιστον κατ' επίφαση.

Ο τίτλος «imperator», «αρχιστράτηγος», που αποδόθηκε στον Ιούλιο Καίσαρα ως προσωπικό όνομα, αντιπροσωπεύει έναν κληρονομικό τίτλο που, τελικά, θα γίνει ο όρος που θα αποδίδει το αξίωμα του αυτοκράτορα.

Ο νεαρός Καίσαρ σιγά-σιγά αποκτά κύρος και το 35 π.Χ., αρχίζει να χρησιμοποιεί έναν ασυνήθιστο χαρακτηρισμό... «Imperator Caesar divi filius», δηλαδή «Στρατηγός Καίσαρ, γιος του Θεού». Αυτός ο τίτλος τον ξεχωρίζει από τον θετό του πατέρα, Ιούλιο Καίσαρα. Το 32 π.Χ. ο «Imperator Caesar» κηρύττει τον πόλεμο στο Μάρκο Αντώνιο και στην σύζυγο του Κλεοπάτρα, βασίλισσα της Αιγύπτου. Ακολουθεί η νικηφόρος για αυτόν ναυμαχία του «Ακτίου». Ο Αντώνιος και η Κλεοπάτρα αυτοκτονούν. Ο Αύγουστος χτίζει για την νίκη του την Νικόπολη, κοντά στη σημερινή Πρέβεζα.

Η Ρωμαϊκή Δημοκρατία αντικαταστάθηκε από τη Μονοκρατορία που εγκαθιδρύθηκε χάρι στη μεγαλοφυΐα του «Imperator Ceasar», γνωστού ως Αυγούστου, στο πλαίσιο μιας πλαστής αποκατάστασης της Δημοκρατίας.

Ο Αύγουστος, μοναδικός κύριος της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, συνέχισε τους επεκτατικούς πολέμους προσαρτώντας νέες περιοχές στο κράτος. Έφερε τον τίτλο του «Imperator», δημοκρατικά! Η αυστηρή Δύση, σταδιακά αντέγραψε την ελευθεριότητα της Ανατολής, ιδιαίτερα στα ήθη και, γενικά, στον τρόπο ζωής.

Η Σύγκλητος και οι αριστοκρατικές ρωμαϊκές οικογένειες θορυβήθηκαν από τη νέα ηθική που έγινε μόδα και άρχισε να επικρατεί ευρέως. Βέβαια αυτό δεν σημαίνει ότι η μέχρι τότε κρατούσα ηθική ήταν άμεμπτη. Απλώς δεν έρχονταν τα σκάνδαλα και οι δολοφονίες στο φως.

Στη ζωή του Αυγούστου, όπως και στο άμεσο περιβάλλον του, υπήρχαν πολλά μεμπτά, που κάποια αφορούσαν ιδιαίτερα τη σύζυγό του, Λιβία, και όχι μόνον.

Ο Αύγουστος, σε προχωρημένη ηλικία, θορυβημένος από τη μεγάλη έκλυση των ηθών, αντέδρασε έντονα εκδίδοντας διατάγματα με πολλές απαγορεύσεις και νομοθετώντας αυστηρούς νόμους. Τα αποτελέσματα ήταν μηδαμινά. Εξόρισε ακόμη και την κόρη του για ανηθικότητα.

Ο Αύγουστος πέθανε το 14 μ.Χ. σε μεγάλη ηλικία, πράγμα σπάνιο για ρωμαίο αυτοκράτορα, αφήνοντας εντολή να σταματήσουν οι επεκτατικοί πόλεμοι.

Τιβέριος

Τον Αύγουστο διαδέχθηκαν τέσσερις αυτοκράτορες. Η Δυναστεία ονομάστηκε «Ιουλίων και Κλαυδίων». Οι δύο πρώτοι ανήκαν στην οικογένεια του Αυγούστου. Οι δύο δεύτεροι ήταν Κλαύδιοι. Η Κλαυδία γενεά διακρίθηκε για τη διαφθορά, την εγκληματικότητα και την κυνικότητα.

Ο Αύγουστος, με το ταλέντο του να χειραγωγεί την κοινή γνώμη, είχε πετύχει να συγκαλύψει την απόλυτη εξουσία του. Οι διάδοχοί του όμως, αδιαφόρησαν για τα προσχήματα και η δεσποτική συμπεριφορά τους δυσαρέστησε ιδιαίτερα τους αριστοκράτες και τη Σύγκλητο.

Ο Αύγουστος πέθανε χωρίς να έχει ορίσει διάδοχο. Τον διαδέχθηκε ο γιος της συζύγου του, Λιβίας, από προηγούμενο γάμο. Τον γνωρίζουμε με το όνομα «Τιβέριος». Η δημοκρατία δεν εμπόδισε τον Τιβέριο να διοικεί ιδιαίτερα αυταρχικά.

Οι ιστορικοί της εποχής τον χαρακτηρίζουν ανήθικο και σαδιστή. Καταδίκασε αναρίθμητους ανθρώπους σε θάνατο και συχνά επέλεγε ο ίδιος το είδος των βασανιστηρίων και παρευρισκόταν στην εκτέλεσή τους. Οι σχέσεις με τη μητέρα του ήταν πολύ κακές. Η Λιβία πέθανε από φυσικό θάνατο. Το πιθανό σχέδιο του γιου της για εξόντωση της, δεν πρόλαβε να υλοποιηθεί.

Ο Τιβέριος είχε ανιψιό τον Γερμανικό που ήταν υπόδειγμα ήθους. Εθνικός ήρωας, αφοσιωμένος στο καθήκον του, είχε καλλιτεχνικές ευαισθησίες και ήταν πολύ δημοφιλής. Βρέθηκε δηλητηριασμένος. Όλοι πίστεψαν ότι ήταν έργο του αυτοκράτορα που φοβόταν για το θρόνο του. Ας σημειώσουμε ότι ο Τιβέριος δολοφόνησε για τον ίδιο λόγο και άλλους άρρενες διαδόχους του Αυγούστου.

Ο Τιβέριος έχει γεράσει και πρέπει να ορίσει τον διάδοχό του, τον οποίον βέβαια θα εγκρίνει η Σύγκλητος δημοκρατικά.

Γάιος

Γνωστός ως Καλιγούλας

Ο Τιβέριος καταλήγει να αφήσει διάδοχό του τον Καλιγούλα, τον μόνο ζώντα γιο του Γερμανικού. Τους άλλους δύο τους είχε δολοφονήσει. Απρόθυμα εμπιστεύεται το θρόνο στον Καλιγούλα ο οποίος έχει πολλές αντιφατικές ιδιότητες. Άλλοτε είναι σωστός, εργατικός και άλλοτε ακόλαστος, μοχθηρός. Συχνά πέφτει σε μελαγχολία. Ιδιαίτερα ύστερα από μία άγνωστη αρρώστια, χάνει κάθε έλεγχο.

Το 37 μ.Χ., ο Καλιγούλας ανακηρύσσεται Αυτοκράτωρ. Το πραγματικό του όνομα είναι Γάιος. Το «Καλιγούλας» που σημαίνει «μικρή στρατιωτική μπότα» είναι προσωνύμιο που του έδωσαν οι στρατιώτες καθώς μικρός ακολουθούσε το Γερμανικό στις εκστρατείες, φορώντας στρατιωτική στολή.

Η διακυβέρνησή του χαρακτηρίζεται από έναν ολοκληρωτικό ηθικό εκπεσμό, ενισχυμένο από την παραφροσύνη που τον διακρίνει. Οι πράξεις του, η συμπεριφορά του, τάραξαν ακόμη και τη ρωμαϊκή κοινωνία αν και ήταν

εξοικειωμένη με την ανηθικότητα, τις διαστροφές και τα όργια των κρατούντων.

Ο Γάιος δολοφονήθηκε άγρια με τη γυναίκα και τα παιδιά του από τη φρουρά του.

Επόμενος Αυτοκράτωρ ανακηρύχθηκε ο Κλαύδιος. Θα τον συναντήσουμε στο κεφάλαιο που αφορά τον Νέρωνα.

Δεν θα σχολιάσω την ηθική τάξη που χαρακτήριζε την εποχή που προηγήθηκε αυτής του Νέρωνα. Το αφήνω στους αναγνώστες.

Γ. Νέρων Κλαύδιος Καίσαρ

Ο Λεύκιος Δομίτιος Αχινόβαρδος, μετονομασθείς Νέρων, γεννήθηκε το 37 μ.Χ. και αυτοκτόνησε το 68 μ.Χ. Πατέρας του ήταν ο Γνάιος Δομίτιος Χαλκοπύγων, μέλος μιας από τις αρχαιότερες και σημαντικότερες δημοκρατικές οικογένειες. Πήραν το όνομα «Χαλκοπύγωνες» γιατί οι άντρες είχαν χαλκόχρωμα μαλλιά και γένια. Από μία χρονική στιγμή και έπειτα, διακρίνονταν για τις ασωτίες τους και την ανηθικότητά τους.

Μητέρα του ήταν η Αгриππίνα, κόρη του Γερμανικού και αδελφή του Γάιου – Καλιγούλα. Η Αгриππίνα, με έντονη σεξουαλικότητα, στα δώδεκά της χρόνια είχε ερωτικές σχέσεις τόσο με τον αδελφό της Καλιγούλα όσο και με έναν ξάδελφο της. Την πάντρεψαν στα δεκατέσσερα για να καλύψουν τα σκάνδαλα.

Διαπιστώνουμε ότι οι γονείς και οι πρόγονοι του Νέρωνα, όπως θα δούμε παρακάτω, δεν απετέλεσαν το καλύτερο παράδειγμα για τον μέλλοντα αυτοκράτορα. Με μία εξαίρεση, τον παππού του: Όπως έχουμε ήδη αναφέρει ο Γερμανικός ήταν υπόδειγμα ήθους, εξαιρετικός στρατηγός, εθνικός ήρωας, αφοσιωμένος στο καθήκον του και πολύ δημοφιλής. Επίσης ήταν ευαίσθητος, ασχολείτο με τις καλές τέχνες, την ποίηση, τη ζωγραφική, το τραγούδι, το θέατρο.

Σε αυτήν την χρονική περίοδο, μετά το θάνατο του αυτοκράτορα Καλιγούλα, ελλείπει διαδόχου, εξελέγη αυτοκράτορας ο Κλαύδιος, αδελφός του Γερμανικού. Ήταν άτομο μετρίας νόησης, κακής σωματικής διάπλασης, με αδυναμία στο ωραίο φύλο, αναποφάσιτος και φοβικός. Παντρεύτηκε τη δεκατετράχρονη Βαλερία Μεσσαλίνα που η ακολασία της παρέμεινε παροιμιώδης. Υποκινήθηκε να παντρευτεί τον εραστή της με επίσημο γάμο όντας ήδη σύζυγος του Αυτοκράτορα. Οδηγήθηκε σε αυτή την απόφαση από μία πλεκτάνη της αυλής. Καταδικάστηκε από τη Σύγκλητο και εκτελέστηκε. Ο θάνατός της εξυπηρέτησε την Αгриππίνα μητέρα του Νέρωνα, που ίσως, συνέβαλε σε αυτόν.

Μετά την άνοδό του στο θρόνο ο Καλιγούλας εξορίζει την αδελφή του Αгриππίνα, ύστερα από την αποκάλυψη της συμμετοχής της σε συνωμοσία

εναντίον του. Την χωρίζει από το γιο της και αναθέτει την ανατροφή του σε μία θεία, γνωστή για την έκφυλη ζωή της. Ο μικρός Νέρων είναι δύο ετών και μεγαλώνει εντελώς παραμελημένος με παιδαγωγό έναν κουρέα. Μετά τη δολοφονία του Καλιγούλα, ο νέος αυτοκράτορας Κλαύδιος, θεός της Αγριππίνας την ανακαλεί από την εξορία, επιστρέφοντάς της κάποια από τα κατασχεθέντα περιουσιακά της στοιχεία. Η Αγριππίνα σε αυτήν την περίοδο της ζωής της είναι πολύ σοβαρή, αυστηρή με τον εαυτό της και τους γύρω, αφοσιωμένη στην ανατροφή του γιου της. Έχει προσλάβει δύο παιδαγωγούς, τον φιλόσοφο Σενέκα και τον Βούρο, αρχηγό των πραιτοριανών. Έτσι ο Νέρων, σε ένα κλειστό περιβάλλον, απομονωμένος από τα παιδιά της ηλικίας του, μορφώνεται σύμφωνα με το σχέδιο της μητέρας του από την οποίαν έχει μεγάλη εξάρτηση. Σπουδάζει λατινικά και ελληνικά.

Ο Νέρων έχει πολύ καλή σωματική διάπλαση και χαίρει άκρας υγείας. Είναι από τη φύση του χαρούμενος, με ξανθοκόκκινα μαλλιά. Του αρέσει η μουσική, η ποίηση. Γράφει ποιήματα τα οποία απαγγέλει όπως απαγγέλει και τους λόγους που του γράφει ο δάσκαλός του Σενέκας. Η μητέρα του εναντιώνεται στις καλλιτεχνικές του τάσεις. Θέλει ο γιος της να εκπαιδευτεί σύμφωνα με την αυστηρή στρατιωτική ρωμαϊκή παράδοση της αριστοκρατίας.

Ο Αυτοκράτωρ Κλαύδιος είναι ένας τρυφερός θεός προς την μικρή ανιψιά του. Η Αγριππίνα, αγαπητή ανιψιά, επισκέπτεται συχνά τα ανάκτορα μαζί με το παιδί της. Η σχέση της με τον θείο της γίνεται όλο και πιο στενή και, μετά τη θανάτωση της Μεσσαλίνας, τον πείθει να την παντρευτεί!

Ο Κλαύδιος έχει από τη Μεσσαλίνα δύο παιδιά, την Οκταβία και τον Βρετανικό, που είναι τρία χρόνια μικρότερος από το Νέρωνα, επιληπτικός, βραδύνους και αδύναμος.

Η Αγριππίνα από τρυφερή ανιψιά και ελκυστική ερωμένη, σιγά-σιγά, μεταμορφώνεται σε μία Αυτοκράτειρα αυταρχική, ελεγκτική, εξουσιαστική, αδίστακτη που δεν ορρωδεί μπροστά σε οτιδήποτε μπαίνει εμπόδιο στο σκοπό της. Πείθει τον Κλαύδιο, αδυνάμου χαρακτήρα και υποταγμένο, να υιοθετήσει το γιο της. Έτσι, ο Νέρων, μεγαλύτερος του Βρετανικού, γίνεται διάδοχος. Η δεύτερη κίνησή της είναι να διαλύσει τον αρραβώνα της κόρης

του Κλαυδίου, Οκταβίας, δεκατριών ετών και να την παντρεύει με το Νέρωνα. Τα δύο παιδιά όχι μόνο δεν ταιριάζουν, αλλά μισούνται.

Η Αγριππίνα διαπιστώνει ότι δεν υπάρχει κανένα εμπόδιο πλέον στο σχέδιό της. Δηλαδή, να έχει εκείνη την εξουσία στα χεριά της. Πιστεύει ότι ο αναποφάσιτος Νέρων, ο αφοσιωμένος και υπάκουος γιος της, θα είναι το εκτελεστικό της όργανο. Ο Κλαύδιος δεν της χρειάζεται πλέον. Δολοφονείται το 54 μ.Χ., σε ένα δείπνο με μανιτάρια.

Από τα ανωτέρω και όλα όσα θα ακολουθήσουν, διαπιστώνουμε την ηθική που διακατείχε τη ρωμαϊκή κοινωνία, ιδιαίτερα την αριστοκρατία και την Σύγκλητο. Η Αγριππίνα είναι ένα δείγμα από τα πολλά. Πλήρης ηθικός εκπεσμός.

Σ' αυτό το περιβάλλον γεννήθηκε και μεγάλωσε ο Λεύκιος Δομίτιος Αχινόβαρδος, που μετά τη δολοφονία του Κλαυδίου, σε ηλικία δεκαεπτά ετών, εστέφη αυτοκράτορας με το όνομα Νέρων Κλαύδιος Καίσαρ.

Ανέλαβε τα καθήκοντά του στελεχωμένος και καθοδηγούμενος από τους παιδαγωγούς του, το φιλόσοφο Σενέκα και το Βούρο, και βέβαια, υπό την επαγρύπνηση της Αγριππίνας, αυταρχικής και φιλόδοξης, που σταδιακά, αρχίζει να διεκδικεί την εξουσία.

Ο ιστορικός Christopher Mackay, αναφερόμενος στα πέντε πρώτα χρόνια της εξουσίας του, τα αποκαλεί υποδειγματικά.

Ο Νέρων είναι έξυπνος, ικανός και μορφωμένος, ενδιαφέρεται για τη διακυβέρνηση του κράτους. Συγχρόνως έχουν αρχίσει να εκδηλώνονται τα καλλιτεχνικά του ενδιαφέροντα. Προς το παρόν ακολουθεί την ομάδα που τον κατευθύνει, εκτελώντας υπεύθυνα τα καθήκοντά του. Όταν του φέρνουν να υπογράψει την πρώτη θανατική καταδίκη λέει: «Μακάρι να μην ήξερα να γράφω». Δεν είναι κακός από τη φύση του, είναι μία προσωπικότητα αντιφατική. Είναι ανασφαλής και επιρρεπής στις αρνητικές επιδράσεις του περιβάλλοντος. Το τείχος που είχε φτιάξει η μητέρα του γύρω από αυτόν δεν υπάρχει πια. Τώρα κυκλοφορεί παντού με καινούργιους φίλους έκφυλους και ακατάλληλους που τον επηρεάζουν και τον καθοδηγούν. Ο ίδιος είναι απρόβλεπτος κινείται από την λογική στον παραλογισμό. Τα σεξουαλικά

όργια μπαίνουν στη ζωή του. Αρχίζει να επιβάλλεται στη στενή ομάδα των συνεργατών του και έρχεται σε αντιπαράθεση με τη μητέρα του. Έχει αρχίσει τον αγώνα του για αυτεξουσιότητα. Τον αγώνα αυτόν τον έχει διδαχθεί από τους αδίστακτους τρόπους της μητέρας του προκειμένου να τον ανεβάσει στο θρόνο. Δεν διδάχθηκε ποτέ από κανέναν την «ηθική». Η ηθική είναι για αυτόν «terra incognita». Η ανηθικότητα, η διαστροφή, η έκλυση των ηθών, η αφαίρεση της ζωής, το έγκλημα, όλα αυτά μέσα στο οποία μεγάλωσε τώρα εδραιώνονται στον χαρακτήρα του. Είναι ευάλωτος στη χειραγώγηση και στην κολακεία επιστηθίων φίλων που τον εξωθούν σε άνομες πράξεις, συχνά προς ίδιον όφελος.

Υπάρχουν όμως και καλά στοιχεία στο χαρακτήρα του Νέρωνα, βεβαιωμένα από αρχαίους και σύγχρονους μελετητές ιστορικούς.

Δεν είναι φιλοπόλεμος, επιδιώκει να δίνονται λύσεις μέσα από τη διπλωματική οδό ώστε να αποφεύγεται η σύρραξη. Έτσι, κάποια στιγμή, οι θύρες του ναού του Ιανού, θεού του πολέμου, κλείνουν. Αυτό ήταν σημείο πως η Αυτοκρατορία δεν βρισκόταν σε πόλεμο. Στο διάστημα της βασιλείας του αυτό έγινε δυο φορές, το 64 και το 66 μ.Χ. Η ειρηνική διάθεση του Νέρωνα γίνεται σημείο τριβής με τη Σύγκλητο και τους συντηρητικούς. Όλοι αυτοί γεννήθηκαν και μεγάλωσαν σε πολεμική ατμόσφαιρα πιστεύοντας ακράδαντα στον πόλεμο.

Οι ιστορικοί Τάκιτος και Σουητώνιος, σύγχρονοι του Νέρωνα αριστοκράτες και ως εκ τούτου αντίθετοι στον αυτοκράτορα, αναφέρονται στην φιλολαϊκή πολιτική του και την καταδικάζουν. Ο Νέρων αποφασίζει την κατάργηση των εμμέσων φόρων, απόφαση που απορρίπτει η Σύγκλητος. Ο αυτοκράτορας επιμένει στον περιορισμό των φόρων. Αφαιρεί από τους άρχοντες το δικαίωμα ζωής και θανάτου πάνω στους σκλάβους τους. Επίσης, δίνει το δικαίωμα στους τελευταίους να καταφεύγουν στα δικαστήρια για απάνθρωπη συμπεριφορά των αρχόντων τους. Περιορίζει τις καταχρήσεις των διοικητών στις επαρχίες, μοιράζει ψωμί στο λαό, οργανώνει την ψυχαγωγία των ρωμαίων με βάση τα ελληνικά πρότυπα, καταργώντας την αγριότητα της ρωμαϊκής αρένας.

Κατά την πυρκαγιά της Ρώμης, η οποία αναφέρεται στη συνέχεια, επιστρέφει στην πόλη από την έπαυλή του στο Άντιο, και αναλαμβάνει το συντονισμό των εργασιών καθώς και την σίτιση και περίθαλψη των αστέγων. Κατασκευάζει στα πάρκα και στους κήπους του παλατιού υπόστεγα όπου διαμένουν οι πυροπαθείς. Εκδίδει λαχεία υπέρ των ρωμαίων πολιτών και συχνά μοιράζει δώρα. Θέτει εν ισχύ σοφούς νόμους για τον ανεφοδιασμό της Ρώμης με τρόφιμα και νερό. Απαγορεύει τις δημόσιες μονομαχίες ξιφομάχων. Όταν τον καλούν στην αίθουσα του Δικαστηρίου, δεν εκδίδει βιαστικά την απόφαση, αλλά την αναβάλλει για την επομένη προκειμένου να συζητήσει με τους συμβούλους του. Φροντίζει πάντοτε να είναι δίκαιος.

Ο Νέρων ήταν γενικά φιλικός με τις λαϊκές τάξεις της Ρώμης τόσο από φιλανθρωπία όσο και από την ανάγκη να τις προσεταιριστεί στη διαρκή αντιπαράθεσή του με τους αριστοκράτες συγκλητικούς.

Είναι γνωστή η αγάπη του για την Ελλάδα και τον πολιτισμό της. Το ελεύθερο πνεύμα, που χαρακτήριζε την Ελλάδα, οι καλές τέχνες, το θέατρο, οι τραγωδίες, η ποίηση, η μουσική, το τραγούδι, σε αντίθεση με την κατ' επίφαση αυστηρότητα των αριστοκρατών και της Συγκλήτου, τον είχαν κατακτήσει. Διαβάζει και απαγγέλει τους Έλληνες τραγικούς. Οργανώνει θεατρικές παραστάσεις για το λαό όπου συμμετέχει ως ηθοποιός. Αυτές οι δραστηριότητες εξοργίζουν τη Σύγκλητο και την αριστοκρατία. «Σαν αυτοκράτορας δεν μένει στο ύψος του. Απαξιώνει το κύρος του» λένε οι Συγκλητικοί. Ο Νέρων τους αγνοεί και συνεχίζει οργανώνοντας θεατρικές παραστάσεις για το λαό μη χάνοντας ευκαιρία να τραγουδήσει μπροστά σε πλήθη πολιτών που τον επευφημούν χειροκροτώντας με ενθουσιασμό. Πιστεύει ότι έχει πολύ καλή φωνή, αν και οι γνώμες διίστανται. Όμως εκείνος συνεχώς μελετάει και εξασκείται.

Ο ιστορικός Τάκιτος, που σίγουρα τον είχε γνωρίσει και ακούσει, γράφει ότι η φωνή του ήταν τόσο μεγάλη που δεν «χωρούσε» στο θέατρο.

Η καλλιτεχνική φύση του τον ωθεί να συνεχίσει την πορεία του όχι μόνο στη Ρώμη και σε άλλες περιοχές, αλλά και σε ελληνικές πόλεις.

Κατά το έτος 60 μ.Χ., ο Νέρων συνέστησε αγώνες σύμφωνα με το ελληνικό πνεύμα. Τους ονόμασε «Νερώνεια» και τελούνταν κάθε πέντε χρόνια. Κατ' αυτούς, εκτός από την επίδειξη αθλητικών δρώμενων γίνονταν και αγώνες αρματοδρομίας, μουσικής και ποιήσεως.

Ο ιστορικός Σουητώνιος που είχε δει τους στίχους τους οποίους απήγγειλε ο Νέρων, βεβαιώνει ότι ήταν γνήσιοι, γραμμένοι από τον ίδιο. Η προοδευτική μερίδα της ρωμαϊκής κοινωνίας χαιρέτησε αυτούς τους αγώνες ως μεγάλη πρόοδο. Όχι βέβαια και οι αντίθετοι.

Ο αυτοκράτορας ήταν περήφανος με την ιδέα ότι ανήκε στην τάξη των διανοουμένων και ότι το ανάκτορό του αποτελούσε κέντρο καλλιτεχνικής και πνευματικής ζωής. Ο Τάκιτος ομολογεί ότι «φιλόσοφοι και ασκητικοί διανοούμενοι με την πενιχρά περιβολή τους και τα αδυνατισμένα, αυστηρά πρόσωπα γίνονταν δεκτοί στα συμπόσια αυτά, όπου ακολουθούσαν φιλοσοφικές συζητήσεις». Αργότερα οι φιλόσοφοι εκδιώχθηκαν από τη Ρώμη.

Ο Νέρων έκανε συλλογές με έργα τέχνης. Ήταν γλύπτης, σμίλευε αγάλματα και στόλιζε με αυτά τα ανάκτορα. Παράλληλα, ζωγράφιζε με επιτυχία. Ενθάρρυνε την εισαγωγή καλλιτεχνικών θησαυρών από όλον τον κόσμο. Το παλάτι ήταν στολισμένο με πολλά υπέροχα καλλιτεχνήματα. Έτσι, σύντομα όχι μόνον τα ανάκτορα αλλά και τα μέγαρα των πλουσίων έμοιαζαν μουσεία και εκθέσεις έργων τέχνης. Επίσης δημιουργήθηκαν και συλλογές σπανίων βιβλίων.

Οι καλλιτεχνικές του δραστηριότητες τον κάνουν ευτυχισμένο, αντίθετα από τις σχέσεις του με τους αριστοκράτες και τη Σύγκλητο που του δημιουργούν προβλήματα και για αυτό τους περιφρονεί. Ο ιστορικός Σουητώνιος αναφέρει ότι ο Νέρων πρότεινε να αφήσει το αυτοκρατορικό του αξίωμα και να ζήσει με τις απολαβές του καλλιτέχνη.

Ο Νέρων απήλλαξε τους κατοίκους της ρωμαϊκής επαρχίας της Αχαΐας (σημερινή Πελοπόννησο) από την πληρωμή φόρων. Αυτό το γεγονός ενόχλησε πολύ τους Συγκλητικούς διότι στερήθηκαν οικονομικά οφέλη. Την ίδια περίοδο οργανώνει και ξεκινά τη διόρυξη του Ισθμού της Κορίνθου.

Αυτό που διαφεύγει από τον αυτοκράτορα, ή για το οποίο αδιαφορεί, είναι η αυξανόμενη δυσαρέσκεια των αντιθέτων που θεωρούν ότι η φιλελεύθερη και φιλολαϊκή συμπεριφορά του καθώς και η απαξίωση των ρωμαϊκών παραδόσεων είναι απαράδεκτη τακτική ενός Ρωμαίου αυτοκράτορα. Του καταλογίζουν τη συμμετοχή στις θεατρικές παραστάσεις. Ξεσηκώνουν εντέχνως το λαό και οργανώνουν συνομωσίες εναντίον του, που όμως αποκαλύπτονται. Οι συνωμότες δικάζονται και εκτελούνται.

Και αφού παραθέσαμε τα καλά στοιχεία του χαρακτήρα του Νέρωνα που κάποια απ' αυτά μας θυμίζουν τον παππού του Γερμανικό, συνεχίζουμε την αφήγηση της ζωής του όπως την περιγράφουν οι ιστορικοί Τάκιτος και Σουητώνιος, καθώς και οι σημερινοί μελετητές του.

Μεγαλώνοντας ο Νέρων αισθάνεται κάθε μέρα και περισσότερο την καταπίεση και την επιβολή που ασκεί επάνω του η Αγριππίνα. Παράλληλα, κυκλοφορεί ανάμεσα στη φιλελεύθερη νεολαία της Ρώμης, κάνει καινούργιους φίλους χωρίς να ενδιαφέρεται για το ποιόν τους, παραδίδεται σε διασκεδάσεις και απολαύσεις. Έτσι, αρχίζει με την επιρροή του νέου του περίγυρου, να επιβάλλεται στην μητέρα του και να την απομακρύνει από τη διοίκηση, να συνεργάζεται με τους παιδαγωγούς του που τον ενισχύουν έναντι της Αγριππίνας. Αγαπάει ιδιαίτερα το Σενέκα και τον συμβουλευεται. Η Αγριππίνα, που δεν είχε «ούτε ιερό ούτε όσιο», όταν κατάλαβε ότι ο γιος της ανεξαρτητοποιήθηκε και έπαψε να είναι εκτελεστικό της όργανο, μετέτρεψε τη μητρική της αγάπη σε μίσος. Ο Νέρων αγάπησε πραγματικά τη μητέρα του από την οποία, βέβαια, διδάχθηκε την κυνικότητα και το έγκλημα. Η εξάρτησή του από αυτή μειώνεται εξαιτίας της αυταρχικής επιβολής της και της επιρροής των νέων φίλων. Ο αυτοκράτορας θέλει να ορίζει. Η σχέση γιου – μητέρας χειροτερεύει συνεχώς. Η Αγριππίνα αρχίζει να οργανώνει την αντικατάστασή του στο θρόνο από το Βρετανικό, γιο του Κλαυδίου και φυσικό του κληρονόμο. Η συνωμοσία αποκαλύπτεται και ο γιος την απομακρύνει από το παλάτι. Σύντομα, ο Βρετανικός, κατά τη διάρκεια επιληπτικής κρίσης πεθαίνει, ίσως δολοφονείται.

Ο Νέρων ερωτεύεται την Ποππαία Σαβίνα μια πανέμορφη αλλά διεφθαρμένη ρωμαία. Θέλει να την παντρευτεί αφού πάρει διαζύγιο από την

Οκταβία. Η Αγριππίνα αντιτίθεται απολύτως και εντείνει τις συνωμοσίες της εναντίον του. Έτσι, ο αυτοκράτορας αποφασίζει τη δολοφονία της. Ο Νέρων μεγάλωσε μέσα στην εγκληματικότητα, εκπαιδευόμενος από τις δολοφονίες της μητέρας του και του κατεστημένου της αυλής. Ήταν το δημιούργημα μιας διεφθαρμένης κοινωνίας. Παίρνει διαζύγιο από την Οκταβία την οποία εξορίζει. Η σθεναρή επίθεσή της εναντίον του έχει σαν αποτέλεσμα τη δολοφονία της.

Ελεύθερος τώρα, αγνοώντας τις συμβουλές του Σενέκα και του Βούρου, γίνεται ανεξέλεγκτος. Τον διακρίνουν παράφορες εκρήξεις οργής και μεγάλες εκδηλώσεις γενναιοφροσύνης.

Παντρεύεται την Ποππαία και ευτυχεί. Οι σκανδαλώδεις σπατάλες του ενωνόμενες με αυτές της Ποππαίας δίνουν μια πρωτοφανή αίγλη στο παλάτι. Ευάλωτος όπως είναι στην χειραγώγηση από το περιβάλλον του και εξαιτίας των πολλών συνομωσιών που εξυφαίνονται εναντίον του, διακατέχεται από το φόβο της δολοφονίας του. Έτσι, διάφοροι επιτήδριοι γύρω, στο περιβάλλον του, του αποκαλύπτουν συνομωσίες πραγματικές ή φανταστικές εξωθώντας τον σε εγκλήματα - ίσως και για προσωπικούς τους λόγους. Δε διστάζει να δικάσει και να καταδικάσει Συγκλητικούς και άρχοντες που αποδεικνύεται ότι συνωμοτούν εναντίον του.

Η μεγάλη πυρκαγιά της Ρώμης, Ιούλιος του 64 μ.Χ., προκάλεσε μια απέραντη καταστροφή. Ξεκίνησε από την κεντρική αγορά τροφίμων όπου βρίσκονταν αποθηκευμένες μεγάλες ποσότητες λαδιού και άλλων ευφλέκτων υλών. Με τη συνέργεια της τρομερής ζέστης απλώθηκε στις γύρω γειτονιές με τα ξύλινα σπίτια. Τίποτα δεν μπόρεσε να τη σταματήσει, απλώθηκε στον Ιππόδρομο και στη συνέχεια, σχεδόν σε όλη την πόλη. Κάηκαν και καταστράφηκαν τα ανάκτορα, το κτίριο της Συγκλήτου, οι ναοί, οι καλλιτεχνικοί θησαυροί της πόλης. Έξι μέρες διήρκησε η πυρκαγιά και ενώ νόμιζαν ότι είχε σβήσει ξαφνικά αναζωπυρώθηκε για άλλες τρεις μέρες. Η καταστροφή ήταν ολοκληρωτική, δεν έμεινε σχεδόν τίποτα από τα περίφημα οικοδομήματα και τα μνημεία της Ρώμης. Από τους κατοίκους άλλοι απανθρακώθηκαν, άλλοι καταπατήθηκαν, άλλοι τρελάθηκαν. Οι κλέφτες θριάμβευαν.

Όταν άρχισε η φωτιά στη Ρώμη, ο Νέρων ήταν στο Άντιο όπου είχε γεννηθεί, πενήντα χιλιόμετρα μακριά. Επέστρεψε στην πρωτεύουσα και ανέλαβε επικεφαλής της διάσωσης και της ανακούφισης του λαού κατά τη διάρκεια της καταστροφής αλλά και κατόπιν. Συγκέντρωσε τους αστέγους στο Πεδίο του Άρεως ώστε να βρίσκονται εκτός κινδύνου και ανήγειρε προσωρινά άσυλα στους καμένους κήπους του παλατιού. Έφερε τρόφιμα από την Όστια, μείωσε τη τιμή του σταριού. Μέρες και νύχτες εργάστηκε με αμείωτη ενεργητικότητα, διευθύνοντας προσωπικά τις εργασίες. Εντωμεταξύ οι μέχρι τότε δυσारेστημένοι, που συνωμοτούσαν συνεχώς εναντίον του, διέδιδαν ότι ο Νέρων είχε βάλει τη φωτιά για να οικοδομήσει μία καινούργια Ρώμη της αρεσκείας του και για άλλες πολλές αιτίες. Στους δυσारेστημένους περιλαμβάνονταν όπως πάντα οι αριστοκράτες και οι συγκλητικοί καταλογίζοντάς του την περιφρόνηση και την καταρράκωση της αυτοκρατορικής αξιοπρέπειας, περισσότερο και από τη δολοφονία της μητέρας του, έχοντας γίνει ηθοποιός και καλλιτέχνης.

Όλοι οι ιστορικοί, παλαιοί και νεότεροι, λένουν ότι δεν ευσταθεί η απόδοση της πυρκαγιάς στο Νέρωνα. Το βέβαιο είναι ότι τίποτα δεν έχει αποδειχθεί. Η καταστροφή όλων των καλλιτεχνικών θησαυρών που είχε συλλέξει, των σπανίων βιβλίων, τα υπέροχα κτίρια και οι μοναδικές συλλογές των ρωμαίων, δεν συνηγορούν στην ενοχή του. Όμως οι φήμες που διαδίδονταν ξεσηκώνουν το λαό εναντίον του. Ο Νέρων διατάζει να γίνει αμέσως έρευνα.

Στοχοποιήθηκαν οι χριστιανοί. Δεν θα αναφερθώ στις αιτίες, στα γεγονότα που κατέθεσαν οι αυτοκρατορικοί πράκτορες (αστυνομία). Έπρεπε να βρεθεί ο ένοχος για να ικανοποιηθεί το πλήθος. Ο πιο εύκολος στόχος ήταν οι χριστιανοί.

Εκπληκτική ήταν η αύξηση των οπαδών του Χριστού. Στα τριάντα χρόνια, που ακολούθησαν το Θάνατό του, υπήρχαν στη Ρώμη τρεις χιλιάδες χριστιανοί. Την εποχή του Νέρωνα οι τριακόσιοι καταδικάστηκαν και θανατώθηκαν άδικα. Οποιοδήποτε δυσारेστημένο ή πληρωμένο χέρι θα μπορούσε να κρατήσει τον αναμμένο δαυλό.

Όλοι οι χριστιανοί των εποχών που ακολούθησαν, αβασάνιστα, μένουν και αναπαράγουν την εικόνα του αυτοκράτορα επάνω σε μία στέγη να ψάλλει κρούοντας την άρπα του μία ωδή ή ίσως ένα μοιρολόι, βλέποντας τη Ρώμη να καίγεται. Ο καθηγητής Mackay αναρωτιέται: «Ο Νέρων, γενικά, δεν έχει λάβει στην σύγχρονη ιστορική έρευνα τις ίδιες αναθεωρητικές απολογίες που συναντά κανείς για τους άλλους Ιουλίους και Κλαυδίους διαδόχους του Αυγούστου αν και δεν φαίνεται να υπήρξε χειρότερος από το Γάιο, *scribe Caligoula*».

Βέβαια, σύγχρονοι ιστορικοί και ερευνητές θεωρούν μη αποδεδειγμένη την ενοχή του Νέρωνα. Σ' αυτό το σημείο θέλω να διατυπώσω μια σκέψη μου. Είναι βέβαιο ότι η πυρκαγιά δεν προκλήθηκε από τους χριστιανούς, όπως, επίσης, δεν αποδείχθηκε η ενοχή του Νέρωνα έως σήμερα. Η κατηγορία έπεσε επάνω τους γιατί ήταν τα εύκολα θύματα. Είναι η εποχή που κηρύσσει ο Απόστολος Παύλος, που ο χριστιανισμός απλώνεται στον κόσμο και μαζί του συνεχίζεται και φθάνει έως τις μέρες μας η βεβαιότητα των πρώτων χριστιανών για την ενοχή του Νέρωνα ως προς τον εμπρησμό της Ρώμης. Η δεύτερη αιτία αυτής της φήμης, που κυριαρχεί και χαρακτηρίζει τον αυτοκράτορα (σε όποιον αναφέρετε σήμερα το όνομα «Νέρων», θα απαντήσει «Ποιος; Αυτός που έκαψε τη Ρώμη;»), έχει τη ρίζα της στα κείμενα των συγχρόνων του ιστορικών που είναι ιδιαίτερα εμπαθείς ως προς αυτόν.

Ο Τάκιτος και ο Σουητώνιος, οι δύο σημαντικοί αυτοί ιστορικοί της εποχής του είναι πολέμιοι του Νέρωνα. Αριστοκράτες και συγκλητικοί (ο Τάκιτος) *a priori* στραμμένοι εναντίον του, δεν είναι αντικειμενικοί. Οι σημερινοί ιστορικοί ερευνητές είναι πολύ πιο κοντά στην αλήθεια, στην πραγματικότητα.

Προσθέτω ακόμα ότι ο Νέρων ήταν ειλικρινής. Δεν έκρυψε κανένα από τα εγκλήματά του διότι τα θεωρούσε φυσικά. Όταν του προσήψαν το θάνατο του Βρετανικού, τον αρνήθηκε λέγοντας ότι αν ήθελε να τον σκοτώσει θα τον κατήγγειλε στην Σύγκλητο με το αιτιολογικό της συνωμοσίας εναντίον του, που ήταν αλήθεια. Επίσης, όταν έγινε αφορμή να πεθάνει η Ποππαία το είπε σε όλους και ο σπαραγμός του ήταν απέραντος για μεγάλο διάστημα.

Η άρχουσα τάξη έχει αποφασίσει να ρίξει με κάθε θυσία αυτόν τον αυτοκράτορα που ένα μεγάλο μέρος του λαού τον λατρεύει. Οι συνωμοσίες διαδέχονται η μία την άλλη. Σε μία από αυτές αποκαλύπτεται η συνειδητή του αγαπημένου του δασκάλου, Σενέκα. Έκπληξη και πόνος κατακλύζουν το μαθητή. Ακολουθεί η δίκη και η καταδίκη του Σενέκα, μαζί με όλους τους συνωμότες, σε θάνατο.

Στα έτη 67 και 68 μ.Χ., επαναστατούν οι ρωμαίοι κυβερνήτες της Γαλατίας και της Ισπανίας. Ο Νέρων το μαθαίνει και επιστρέφει στη Ρώμη. Θα μπορούσε να ανασυντάξει το στρατό, πιστό πάντα στον αυτοκράτορα και να ξεπεράσει την κρίση. Συνήθιζε όμως να δέχεται τις πληροφορίες, που του έδιναν οι γύρω χωρίς να ερευνά ο ίδιος. Πίστεψε τα λόγια ενός «έμπιστου» αυλικού ο οποίος τον παραπλάνησε λέγοντάς του ότι όλοι οι διοικητές της αυτοκρατορίας είχαν ξεσηκωθεί εναντίον του. Ψέμα. Συγχρόνως, οι αντίθετοι διέδιδαν ότι ο αυτοκράτορας εγκατέλειψε την χώρα για να σωθεί. Αυτό το νέο ξεσήκωσε τους πραιτοριανούς, φρουρά του αυτοκράτορα, εναντίον του. Δεν υπήρχε πια επιστροφή.

Ο Νέρων αυτοκτόνησε για να αποφύγει τον αιμωτικό θάνατο που του επεφύλασσαν οι εχθροί του, έχοντας κοντά του έναν απελεύθερο, πρώην δούλο του. Δεν υπήρχε κανείς φίλος, είχαν όλοι εξαφανιστεί.

Μετά το θάνατό του, δεν είχε μείνει ούτε ένας ζωντανός από τους απογόνους του Αυγούστου. Είχαν όλοι δολοφονηθεί από τους αυτοκράτορες της Δυναστείας. Έτσι, εξέλειπε η Δυναστεία των Ιουλίων και Κλαυδίων (14 μ.Χ. – 68 μ.Χ.).

Τελειώνοντας θα αναφερθώ σε ένα γεγονός που με απορία ο ιστορικός Σουητώνιος επιβεβαιώνει: «Επί χρόνια ο τάφος του Νέρωνα, την άνοιξη και το καλοκαίρι, ήταν γεμάτος λουλούδια. Άνθρωποι φτωχοί, ταπεινοί, άνθρωποι του λαού στόλιζαν τον τάφο του αγαπημένου τους αυτοκράτορα. Επί χρόνια πίστευαν ότι ο Νέρωνας ήταν ζωντανός και θα επέστρεφε».

«Τραγωδιακή Μορφή» απεκάλεσε το Νέρωνα ο σύγχρονός μας λόγιος Ανδρέας Καραντώνης.

Κάτω από διαφορετικές συνθήκες ευνοϊκές και υποστηρικτικές, ο Νέρων θα μπορούσε να αναπτύξει περισσότερο τα θετικά του στοιχεία σε βάρος των αρνητικών. Πιστεύω ότι, τότε ο Νέρων θα κρατούσε μια άλλη θέση στην ιστορία.

Επίλογος

Τώρα που ολοκληρώθηκε η εργασία μου για το Νέρωνα, θέλω να μοιραστώ με τον αναγνώστη την προσωπική μου πορεία. Τα αποτελέσματα και τις αλλαγές που διαπιστώνω.

Τα παγιωμένα αρνητικά συναισθήματα, που με διακατείχαν για το Νέρωνα βασίζονταν στις ελάχιστες σχετικές γνώσεις μου. Ήταν κυρίως αναπαραγωγή ανεξακρίβωτων πληροφοριών. Η καταρχήν «ενοχλητική» απασχόληση με το συγκεκριμένο θέμα, εξελίχθηκε, σιγά-σιγά, σε μία ενδιαφέρουσα έρευνα. Το ένα βιβλίο έδινε τη θέση του στο επόμενο.

Οι απόψεις των συγγραφέων, ως επί το πλείστον, διαφορετικές: Άλλες τον ανέβαζαν στα ουράνια και άλλες τον κατέβαζαν στα τάρταρα, χωρίς να λείπουν, βέβαια, και οι αντικειμενικές τοποθετήσεις. Μου έκανε εντύπωση ότι κάποιοι από τους ρωμαίους ιστορικούς διακρίνονται από εμπάθεια εναντίον του. (αυτό το εξηγώ στο κείμενο).

Συγκέντρωσα όλο αυτό το υλικό στο νου μου. Όμως, η βασική και κύρια εργασία έγινε στην καρδιά μου. Μου ζητήθηκε να μελετήσω το θέμα «με ουδετερότητα». Και αυτό στάθηκε κατορθωτό όταν η προσέγγιση έγινε μέσω και του κέντρου της καρδιάς. Εκεί που δεν κυριαρχούν τα δίπολα («καλό-κακό», «υπέρ-εναντίον», κ.λπ.). Έτσι, απέφυγα το σκόπελο να επικεντρωθώ σε ιστορικά και μόνο δεδομένα. Τα μελέτησα αλλά και διείσδυσα στις ψυχές. Στην πορεία αυτή, συνειδητοποίησα ότι η προσέγγιση με το νου και την καρδιά είναι εφαρμόσιμη παντού και πάντα και από τον καθένα –τόσο για τις ιστορικές μορφές όσο και για τα πρόσωπα του καθημερινού μας βίου.

Παιδάκι μικρό πήρα το Νέρωνα από το χέρι και ένιωσα τη χαρά του, ένιωσα τη θλίψη του. Μεγάλωνε. Και εγώ, σκιά δίπλα του, τον παρακολουθούσα. Άλλοτε τον αγκάλιαζα και άλλοτε τον έσπρωχνα. Άλλοτε τον παρηγορούσα και άλλοτε τον μάλωνα. Καμία φορά έκλαιγα μαζί του.

Σιγά-σιγά τον αγάπησα. Συνέλαβα τον εαυτό μου να ωραιοποιεί τα αρνητικά του στοιχεία και τότε είπα:

«Αλέκα πρόσεξε. Το νου σου στην Αλήθεια, όση μπόρεσες να διακρίνεις με ουδετερότητα».

Και αυτό έκανα, με ουδετερότητα και αντικειμενικότητα. «Πνεύμα Ελεύθερο» για εχθρούς και φίλους λένε οι Δάσκαλοι.

Ευχαριστώ Όλους Όσους μου έδωσαν αυτή την εργασία. Έμαθα να μην αναπαράγω αλλά να ερευνώ, να μελετώ με ανοιχτό νου, χωρίς πεποιθήσεις, με αποδοχή, με υπομονή και κατανόηση.

Βέβαια το «έμαθα» είναι μεγάλη λέξη, ας πούμε ότι μπήκα σ' αυτό το δρόμο όπου θα προσπαθήσω να παραμείνω.

Θέλω να πιστεύω ότι και ο Νέρων βοηθήθηκε από αυτή την εργασία.

Τον ένιωθα πλάι μου, ένα μεγάλο παιδί παραπονεμένο, βασανισμένο.

Τώρα θέλω να τον βλέπω ανακουφισμένο και χαμογελαστό, και ίσως μαζί του να χαμογελάνε και πολλοί άλλοι.

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ τους φίλους που στήριξαν την ιδέα μου να καταθέσω στο χαρτί τα συμπεράσματά μου από το υλικό που συγκέντρωσα μελετώντας τον Νέρωνα.

Ευχαριστώ την Σμαράγδα Αδαμαντιάδου και τον Νίκο Κατσίκια για την πολύτιμη συνεργασία τους.

Ευχαριστώ την Αγγελική Κομποχόλη για τις ξεχωριστές και ενδιαφέρουσες πληροφορίες που μου έδωσε με καλή θέληση και ευγένεια και που μας οδηγούν στον Νέρωνα.

Τις παραθέτω στη συνέχεια, γιατί πιστεύω ότι θα είναι ένας πλούτος για όποιον θελήσει να τις διαβάσει:

«Οι Σαβίνοι έλκουν την καταγωγή τους από την Πελοπόννησο: «Σαβίνοι βούλονται Λακεδεμονίων εαυτούς αποίκους γεγονέναι» (Πλουτάρχου, Νουμάς, 1).

«Νέριο ή Νεριένες είναι λέξεις των Σαβίνων και σημαίνει αξία και δύναμη. Γι' αυτό στην οικογένεια των Κλαύδιων, η οποία ήταν Σαβινικής καταγωγής, το πλέον εξέχον και τολμηρό πρόσωπο ονομάσθηκε Νέρων. Φαίνεται ότι το όνομα είναι ελληνικής καταγωγής, όπου οι σύνδεσμοι που συγκρατούν το σώμα ονομάζονται «νεύρα», εξ' ου το λατινικό nervi».

(Aul. Gellio, Noctes Atticae, 13.23)

Παραθέτω και το πρωτότυπο κείμενο:

Nerio sive Nerienes Sabinum verbum est, eoque significatur virtus et fortitude. Itaque ex Claudiis, quos a Sabinis oriundos accepimus, qui erat egregia atque praestanti fortitudine, Nero appellatus est. sed in Sabini accepisse a Graecis videntur, qui vincula et firmamenta membrorum νεύρα dicunt, unde nos quoque Latine “nervos” appellamus.

Η Αγριππίνα στεφανώνει το γιο της, Νέρωνα,
με ένα κλάδο δάφνης
(Μουσείο Αφροδισιάδας, σημερινή Τουρκία)